

Dubbele 17de-eeuwse pomp weer in gebruik

Het onthullingsfeestje half juni was helemaal verdiend. De 17de-eeuwse pomp in het Frans Loenenhofje in de Witte Herenstraat is gerestaureerd en werkt weer.

> Smid Paul van Trigt werpt kritische blik op het opgepompte water

BBQ Hofje In den Groenen Tuin

Tijdens het jaarlijkse feestje in Hofje In den Groenen Tuin nam makelaar Peter Grajer afscheid. Bewoonster Michaëla Bijlsma bezong hem in een lied.

‘Veel jaren trouwe dienst, in het hof met zeventien vrouwen. Dat was toch echt niet mis, en toch ging je van ons houden. Maar wat hadden wij het zwaar, met al zijn grappen en zijn grollen. Want is hij nu serieus of zit hij maar te dollen?’

In het hofje, vertelde regent Jan Willemink, zijn de eerste huisjes voorzien van elektrische kookplaten in het kader van duurzaamheid. Verkeert bij een bewonerswissel het keukenblok echter nog in goede staat, dan wordt niets gedaan ter voorkoming van kapitaalvernietiging.

Vragen over familierecht? Krans Notarissen adviseert u graag over onder andere testamenten, levenstestamenten, schenkingen en erfenissen.

KRANS
NOTARISSEN

Van Eedenstraat 20
2012 EM Haarlem
023 531 93 98
notarissen@kransnotarissen.nl
www.kransnotarissen.nl

Het hofje heeft een naam hoog te houden als het om in ‘originale’ staat terugbrengen van historische objecten gaat. Zo wordt het hofje ‘s avonds verlicht door vier historische gaslantaarns.

Vanaf 18 juni is de dubbele pomp weer in gebruik. Hoe dit in zijn werk is gegaan, is een voorbeeld van organisatie-talent en vakmanschap. Om de unieke eeuwenoude loden pomp, in 1625 geïnstalleerd, weer aan de praat te krijgen, was een kwestie van lange adem. Eigenlijk kwam er alleen nog water uit de regenwaterput.

Regent Maarten Poldermans: ‘Mede-regent Wil van Schaik en ik zijn respectievelijk veertig en vijfenvertig jaar aan het hofje verbonden. Al die jaren moest je minstens dertig keer zwen-gen om er een paar druppels uit te krij-gen. Op zeker moment deed hij het helemaal niet meer.’

Lees verder op pagina 5.

Wie oud is zou zich gehaast moeten voelen. De dood zit op je hielen. Is dat wel zo? Wie terug in de tijd zou kunnen gaan, zou zich verbazen over hoeveel tijd hof-dames vroeger aan hun huishouden spendeerden. In de meeste hofjes stond gelukkig een pomp en hoefde men niet bij een stadspomp water te halen. Was-sen deed men in een washok, met de hand natuurlijk. Inkopen doen op de markt en koken boven de open haard

nam veel tijd in beslag. Omdat we er te-veel van hebben lijkt tijd nu vaak onze grootste vijand. We denken altijd iets bet-ters te doen te hebben.

Willem Brand

Het Blokshofje onder de loep

Het meest onbekende hofje van Haarlem is ongetwijfeld het Blokshofje dat haar ingang heeft in het Klein Heiligland.

In 1657 kochten de regenten van doopsgezinde gemeente De Blok op een veiling zes huisjes aan een ‘gang’ (smalle steeg), die toen uitkwam in de Grote Houtstraat. De huisjes lagen pal naast het doopsgezinde weeshuis. Be-stuurlijk viel het Blokshofje onder de dia-conie en was bestemd voor alleenstaande oude dames. De bewoonsters ontvingen vanuit het weeshuis maaltijden en geld voor brandstof. In 1951 hief de Doopsge-zinde gemeente alle instellingen van wel-dadigheid op, behalve het hofje. Maar de huisjes, waar door de eeuwen heen nau-welijks onderhoud aan was gepleegd, stonden steeds langer leeg.

In 1970 kocht kunstschilder Mel Laan, di-recteur van het Haarlems fotolithobedrijf, de bouwvallige huisjes met de bedoeling er een atelier voor zichzelf te maken waar hij ‘niet gevonden kon worden’. Hij liet een van de huisjes, de voormalige bakkerij, ombouwen tot atelier. Daar vertoefde hij volgens Elisabeth Lodewijk, die in 1971 huurder werd en er nog steeds woont, een dag per week om te schilderen. Eind jaren zeventig verkocht Laan vijf van de zes huisjes aan de huurders, het zijne bleef ei-gendom van de familie. Vanaf dat mo-ment was het hofje niet meer toegankelijk voor bezoekers.

Lees verder op pagina 7.

HOFJESCONCERTEN: tropische verrassing in zangverpakking

Ondanks het tropische weer hadden de Hofjesconcerten van alweer de tiende Koorbiënnale op 29 juni over belangstelling niet te klagen. Het publiek kwam dubbel aan zijn trekken, zowel oor als oog werden gestreeld. In het Frans Loenenhofje, het Luthers Hofje, het Proveniershof, de Gravinnehof en Hofje In den Groenen Tuin kon men gratis genieten van een keur aan genres: van wereldse klanken tot klassiek uit vele eeuwen, zeemansliederen en popmuziek.

'Je bent sexy als je zingt'

Proveniershof

> Haarlems Studenten Koor bij pomp

Foto Onno Hulshof

In de Proveniershof zingt het Haarlems Studenten Koor vijf liederen uit hun zomerconcert. Het thema is tijd. Met een haastig lied 'Man in hurry' wordt het optreden afgesloten. Lekker uptempo en met pianobegeleiding van Joshua Aaron.

Na afloop worden flyers uitgedeeld, het HSK is zoals veel koren op zoek naar mannen. Dirigent Reijer Ploeg: 'We doen geen auditie, want iedereen kan zingen. De meeste leden kunnen na een paar jaar een solistenrol aan.'

Luthers hofje

> Schola Hildegardis

Foto: Melle Meivogel

In het Luthers hofje vindt met Schola Hildegardis het enige hofjesconcert plaats waar je kunt meezingen. Het koor onder leiding van Antje de Wit zingt 12de eeuwse muziek van de eerste Europese vrouwelijke componist, Hildegard van Bingen. Als abdis maakte zij muziek voor haar kloosterzusters.

De zangeressen staan tussen het publiek

en zingen een liedje voor. Er zijn mensen die het snel oppikken en de tekst na een paar keer oefenen meezingen. De meerderheid humt de grondtoon mee. Het hele hofje zoemt en zingt! Antje na afloop: 'Omdat er haast geen kaatsing was, hoorden de zangeressen niet goed of het een mooi geheel was. Maar ik stond er tegenover en hoorde dat het goed was.'

Foto: Melle Meivogel

Hofje In den Groenen Tuin

De organisatie in Hofje In den Groenen Tuin heeft oog voor het publiek. Dat mag in de schaduw aan de westkant zitten. De zangers staan half in de schaduw half in de zon onder een boom. Ook worden er witte paraplu's uitgedeeld aan ouders met kleine kinderen!

Het hofje zindert als 'Zij van Boven' Freedom van George Michael zingt. De groep heeft die naam omdat zij vanwege de kleine samenstelling altijd bij iemand thuis repeteert en zij van boven in het begin liep te klagen, vertelt Sonja Meijer na afloop. De

vrouw van de dirigent zingt het nummer bijna helemaal mee, maar vindt zichzelf niet goed genoeg. De hoge noten haalt ze niet.

Erna wordt 'Vocal Group Buzzz' als de Haarlemse trots aangekondigd. 'Creep' van Radiohead begint als een gedicht en gaat steeds meer swingen. Een waar kunststukje is 'Mashup' waarin vijftig hits in acht minuten de revue passeren. Buzzz swingt en ontroert, ook omdat je er zo dicht bovenop zit. Niet als geïrriteerde maar als meelevende buurvrouw! Zingen is sexy.

Het woord Hof(je) is populair

Het woord 'hof' is bij projectontwikkelaars populair. Het ademt immers kleinschaligheid en intimiteit. In Haarlem wordt in 2020 gestart met de restauratie van het monumentale Slachthuis. De nieuwbouwwijk er omheen zal Slachthuishof gaan heten.

Een ander voorbeeld. Een van de twee scenario's voor de herinrichting van de Orionzone in Haarlem-Noord heet Schoterhoven. Wooncomplexen met meerdere lagen verrijzen op papier in een hoefijzerachtige hofjesvorm. Ook in de zorg weet het management wel raad met het woord 'hof(je)'. In woonzorgcentrum Den Weeligenberg in Hillegom is een woongroep omgedoopt tot 'Het Hof'. De hiervoor gebruikte foto, van internet geplukt, is die van het

Hofje van Heijthuisen, het hofje dat aan de Kleine Houtweg ligt.

Jeanne vierde het leven

Ruim twintig jaar woonde Jeanne Pot in Hofje In den Groenen Tuin, op 17 mei overleed ze daar in het bijzijn van haar drie kinderen.

Een warme vrouw die met haar enthousiasme en humor het vuur van het hofjesleven opstookte. Er

moest reuring zijn, anders maakte zij het wel. Jeanne was ook de eerste columnist van deze krant.

Pieck Parade

Ze speelde graag toneel en deed met een groepje hofdames in 18de eeuwse kledij vele jaren mee met de Anton Pieck Parade. Op zo'n feestdag trakteerde ze zichzelf al vroeg op een wijntje. Jeanne hield van gezelligheid en daar hoorde een wit wijntje bij. In het hofje was Jeanne voor menigeen klankbord en vertrouweling. Een hofdame: 'Als er iets speelde, gingen we naar Jeanne. Je bent een lieve vrouw, kon ze dan zeggen, maar wat je doet is niet zo best.' Ze sprak mensen aan, letterlijk en figuurlijk.

Paaseieren

Jaarlijks hoogtepunt was het paaseieren zoeken. Dan stond ze bij het krieken van de dag op om de eieren te verstoppen in de hof en luidde om tien uur de koebel. Erna was er bij haar koffie en paasbrood. Ze kon om zichzelf lachen, ook toen het lijf het liet afweten. Die keer dat ze in de heg lag, was het gieren van de lach. En toen ze met de scootmobiel op haar zij lag, riep ze eerst drie keer 'help' om daarna maar te gaan ge-

nieten van het gezang van de meesjes.

Dochter Louisan zei tijdens de uitvaart in de doopsgezinde kerk dat haar moeder wist hoe zij het leven in moest kleuren. De herdenking ging gepaard met wijn, haring en bitterballen, want het was Jeanne's wens om er een feestje van te maken. Als kind moest ze thuis stil zijn omdat vader ziek was. En toen haar vader was overleden was plezier geen gepaste manier om het leven te vieren.

Rolmodel

Eenmaal getrouwd kreeg ze drie dochters en hielp haar man in de drukkerij. Na de scheiding wist ze haar leven op te pakken. Ze was al lid van allerlei clubjes en dat werden er nog meer. De gesprekskring van de kerk, SOS-Kinderdorp afdeling Haarlem, de boeken- en brigdeclub. Ze was er ook de stuwende kracht. Op haar 60ste behaalde ze nog een hbo-diploma sociaal-cultureel werk. In het hofje schiep en kreeg ze gelegenheid haar sociale en kunstzinnige talenten te ontwikkelen. Oma is mijn rolmodel, zei een kleindochter in haar toespraakje. 'In mijn ogen deed ze alles wat haar gelukkig maakte.'

Het fenomeen van de hofjespomp

Dit nummer van de hofjeskrant bevat een aantal interessante bijdragen over de watervoorziening in de Haarlemse hofjes in het algemeen en de (water)pomp die men nog steeds in veel Haarlemse hofjes tegenkomt in het bijzonder. Net als hun stadgenoten waren de hofjesbewoners in het verleden voor hun watervoorziening voornamelijk aangewezen op pompen. Maar daar waar de andere stadsbewoners hiervoor vaak naar centraal geplaatste stedelijke waterpompen moesten lopen, beschikten veel hofjes al heel snel over een eigen pomp. Het oudste hofje van Haarlem, het Hofje van Bakenes, kende zelfs de luxe van een pomp met een baldakijn, waardoor de bewoners bij het pompen ook nog beschermd werden tegen de regen.

Een aantal hofjes kende bij hun pomp een onderscheid tussen regenwater en grondwater. Het regenwater leverde in het algemeen kwalitatief beter water en was daarom ook gewilder. In de hofjesreglementen werd het gebruik van de beide

Illustratie Blokshofje van Anton Pieck

soorten water nauwkeurig vastgelegd, compleet met welk water voor welke activiteit mocht worden gebruikt. Een mooi voorbeeld van een hofje met een dubbele watervoorziening was het Frans Loenenhofje. Op de pomp was met letters aangegeven welke soort water het betrof.

Voor veel hofjes vormde de pomp ook een belangrijk element in het leven van alledag. De hofjesbewoners kwamen elkaar tegen bij de pomp en wisselden nieuwtjes en wederwaardigheden uit. De centrale plaats van de hofjespompen in de hof bevorderde deze sociale rol nog eens extra.

Door de teruglopende kwaliteit van het water werden de pompen, zowel de stadspompen als de hofjespompen, in het begin van de 20ste eeuw door de Keuringsdienst van Waren afgekeurd en vervangen door leidingwater van het Gemeentelijk Waterbedrijf.

Hoewel hun directe rol voor de watervoorziening van de hofjes daarmee ten einde kwam, bleven de meeste hofjespompen, mede vanwege hun monumentale karakter, voor de hofjes behouden. Sterker nog, zoals u in dit nummer van de hofjeskrant kunt lezen heeft een aantal hofjes zijn waterpomp zelfs weer bruikbaar gemaakt en in ere hersteld. Een initiatief dat navolging verdient wat mij betreft!

Lieuwe Zoodma,

voorzitter Stichting Haarlemse Hofjes en bestuurder/regent van het Luthers Hofje

Regels rondom de dood in vroeger tijden

De dood hoort bij het leven, dat wisten 'ze' in 1780 natuurlijk ook. Wie bijvoorbeeld het reglement uit dat jaar van de Hofjes van Noblet en Staats onder de loep neemt, komt heel wat over het reilen en zeilen rondom de dood te weten.

In het reglement was allereerst opgenomen dat bij ziekte de naaste burens aan linker- en rechterzijde een 'handreiking' (verbedden en verschonen) moesten doen, indien familie of betaalde verzorgers ontbraken.

Liefdeplicht

Was het einde volgens de geneesheer nabij, dan moest elke bewoonster om beurten de doodzieke medehofgenoot verzorgen en bewaken, te beginnen bij de naaste buur. In een ander reglement, dat uit 1874 van het Hofje van Bakenes, stond dat de bewoonsters voor de vervulling van deze liefdeplicht waakgeld kregen, 50 cent per nacht en 25 cent bij dag.

Waakdoosje

Een bijzonder attribuut overleefde de tand des tijds: het loden waakdoosje uit het Vrouwe en Antonie Gasthuis.

> Het loden waakdoosje van het Vrouwe en Antonie Gasthuis werd bewaard in de eikenhouten kluis, die met drie sleutels moest worden geopend! Elke regent had zijn eigen sleutel die paste op zijn deel van het slot...

Regent Louis Mathijsen: 'Ten tijde van het gebruik zaten er in dat doosje juten en linnen zakjes. Daarin hadden de dames waakgeld opgespaard.

Met dat geld werd ongetwijfeld ook een borrel betaald

die sommige wakende vrouwen nodig hadden om aan hun plicht te voldoen. Waken deed je overigens nooit alleen, maar altijd met zijn tweeën.' Een dutje doen was er niet bij...

Begrafenisborrel

De regenten van de Hofjes van Staats en Noblet hadden zelfs opgenomen welke timmerman de doodskisten moest maken. Nog belangrijker was dat overleden bewoonsters van Staats en Noblet een plaats kregen in het graf in de Janskerk en in de Bavokerk. Bij de begrafenis tenslotte mochten niet meer dan twintig paar (veertig mensen) aanwezig zijn en als er geschonken werd, dan niet meer dan acht flessen wijn en een half vat bier...

Relikwie uit vervlogen tijden

In de meeste Haarlemse hofjes is de hofjespomp een overblijfsel uit vervlogen tijden en niet meer in gebruik. Uitzondering op die regel zijn Hofje In den Groenen Tuin en sinds kort het Frans Loenenhofje.

In het vierdelige standaardwerk van Francis Allan, verschenen tussen 1871 en 1888, wordt met geen woord gerept over de waterhuishouding in hofjes. Terwijl dat toch van levensbelang was.

Ouderdom

Over de ouderdom van de pompen in verder genoemde hofjes kan daarom niets met zekerheid gezegd worden. Ze zouden net zo oud kunnen zijn als het hofje zelf. Verondersteld kan worden dat de meeste hofjes tot en met begin 20ste eeuw, toen de hofwoningen werden aangesloten op het waterleidingnet, een werkbare pomp hadden.

Luxe

Het was een luxe in de 17de en 18de eeuw om zo dichtbij een pomp te

hebben en niet bij een van de stadspompen water te hoeven halen. Veel hofjes hadden een dubbele pomp met twee soorten water: grond- en regenwater. Dat laatste was schoner en schaarser. In sommige hofjes zie je op de dubbele pomp nog een R (= regenwater) en een P (= putwater) staan.

Gereguleerd

Op de pomp met regenwater zat soms een ketting om misbruik te voorkomen. Bij droogte werd het gebruik 'gereguleerd'. De regenten stelden vast hoeveel water iedere bewoner per dag mocht gebruiken. Water uit een wel of put mocht je onbeperkt oppompen.

> De stenen pomp in het Luthers Hofje

> Renske (links) en Marianne bij de pomp in Hofje In den Groenen Tuin

Pomp in houten baldakijn

De zwengelpomp in de houten baldakijn in het Hofje van Bakenes is in 1985 bij de grote renovatie 'gangbaar' gemaakt, maar uiteindelijk toch vastgezet.

De reden om de pomp te verzegelen was de zware bodemverontreiniging en daarom vervuild grondwater in de omgeving van het hofje. De firma Joh. Enschedé voerde zeer nabij van 1761 tot 1991 bedrijfsactiviteiten als drukkerij en lettergieterij uit. Om de drukvormen schoon te maken gebruikte men het giftige oplosmiddel trichloorethyleen. Naast de pomp zit een groot regenreservoir dat echter niet meer verbonden is met de hemelwaterpijpen.

> Niet meer 'gangbaar', de pomp in Hofje van Bakenes

Nieuwe pomp bij jubileum

In augustus 2016 werd het 400-jarig jubileum van Hofje In den Groenen Tuin extra luister bijgezet door de onthulling van een nieuwe stenen pomp. De pomp heeft een zwengel waarmee het grondwater omhoog kon worden gezogen.

Daar kwam echter teveel zand mee waardoor het mechanisme haperde en 'dijkdoorbraken' het gevolg waren. Om dat te voorkomen is uiteindelijk besloten de pomp via een op de waterleiding aangesloten reservoir water op te laten zuigen. De beregeningsinstallatie van het hofje werkt nog steeds op grondwater.

Eeuwenoude pomp gerestaureerd

De 17de-eeuwse pomp in het Frans Loenenhofje is gerestaureerd en werkt weer. Wat was er zo'n tien jaar geleden gebeurd? De vrouw van het beheerdersechtpaar kon niet tegen dat piepende geluid en had haar man opdracht gegeven 'dat ding' onklaar te maken. Wat bleek later: Elbert had de zuigerstangen eruit gehaald.

Bronpijp

Bij nadere inspectie bleek dat de ijzeren bronpijp verroest was, ook de houten cilinders waren kapot. Voordat smid Paul van Trigt aan het binnenwerk begon, moest de bronpijp worden vervangen. Van Trigt: 'Tijdens het graven zijn we meerdere funderingen tegen gekomen en moesten we steeds verder van de pomp af zoeken naar een goede plek. Op anderhalve meter uit de gevel vonden we die en hoefden we alleen door een plavuizenvloer heen. Op 8,5 meter vonden we grondwater.'

Pompbak

Smid Van Trigt fabriceerde in zijn werkplaats nieuwe zuigerstangen en cilinders van roestvrijstaal, maakte de zuigers van kunststof en voorzag die van leren manchetten. De linkerzwenkel is nu aangesloten op bronwater, de rechterzwenkel op regenwater uit de oude waterput. Met de hardstenen pompbak heeft de firma Swaalf geholpen. Aad Swaalf: 'De pompbak was in matige staat. We hebben potentiële scheuren behandeld zodat hij de komende honderd jaar weer waterdicht is.'

Feestje

Op 18 juni werd de dubbele pomp feestelijk in gebruik genomen. Voordat het zover was, zongen de hofdames eerst twee 'pompklassiekers', 'Twee emmertjes water halen, twee emmertjes pompen' en 'Daar bij die waterpomp' (een variant op 'Daar bij die waterkant'). Ze werden op banjo begeleid door regent Wil van Schaik en op sopraansax door hofklusjesman Arie van der Kwaak. Bewoonster Lian Tan mocht de pomp onthullen en er een slinger aan geven. Pure nostalgie in een hofje waar de tijd nu nog meer stil staat!

> Hofje van Heijthuijsen: Jos Wienen en regentes Taetske van Dijk

Foto Chris Hoefsmit

> Pomp in het Hofje van Loo

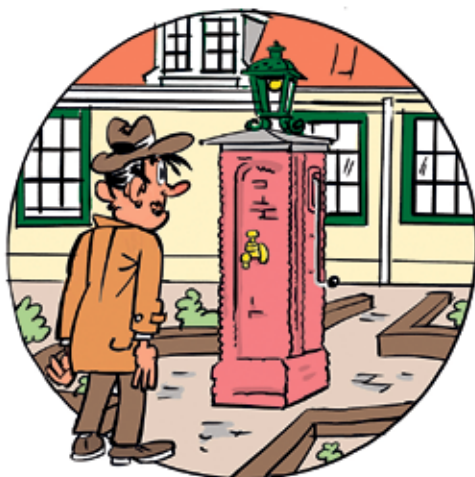

Foto Vincent van Buuren

> Pomp in het Hofje van Noblet

DE HOFJESSTRIP

door Alex van Koten

Volg de Haarlemse Hofjeskrant op Facebook!

Voor het laatste nieuws en de laatste filmpjes!

www.facebook.com/HaarlemseHofjeskrant

Dat is toch niet teveel gevraagd?

Nieuwe Gracht, noordzijde nabij de Kruisweg, 18 mei 1773

'Fijn dat u kon komen, mijnheer Köhne. En u neemt het zonnetje mee, zie ik. Dagen als deze, daar zou ik er graag nog meer van hebben meegemaakt. Maar ik weet dat dit de laatste lente is die ik zien mag. Nee, daar hoeven we niet sentimenteel over te doen. Het is een mooi leven geweest. Veelbewogen zullen we maar zeggen. En minder eenzaam dan dat van menig vrouw.

Maar gaat u zitten, mijnheer Köhne. Zal ik Engeltje vragen voor ons een kopje thee te zetten? Of heeft u liever een warme chocola? Tja, het is er misschien het weer niet voor, maar een kop warme chocola smaakt mij altijd. Weet u, de geur doet me aan mijn broer Justus denken. Nadat ons vader overleed zette hij de veloursweverij voort, zoals u weet, en hij breidde hem uit met een handel in zijden stoffen, die hij uit Indië liet halen. Hij werd daar natuurlijk niet uitbetaald in gulden, maar kreeg suiker, koffie en cacao die hij dan weer hier verkocht. Die heerlijkheden hadden wij dus altijd in huis. Die zoete geur van de cacao... Ach ja, die lieve Justus, hij is nu alweer 25 jaar dood.

En daarom bent u natuurlijk ook hier, niet om te luisteren naar het gemijmer van een oud mensje. Engeltje, graag thee voor notaris Köhne. En ik lust zelf ook nog wel wat.

Ze doet haar naam eer aan hoor, mijnheer Köhne. U ziet er op toe dat ze na mijn dood de jaarlijkse toelage krijgt die in mijn testament staat?

'Natuurlijk, mevrouw Van Leeuwarden.'

'Ja, dat is u wel toevertrouwd. Mijn man was niet zo goed met geld. Hij was geen echte koopman, dat wist hij zelf ook. Daarom hielp ik hem met de boekhouding en nam ik na zijn dood het bedrijf over. Een dichter was hij. Sterker nog: als hij geen dichter was geweest, was ik nooit met hem getrouwd. Ik dacht dat hij een grap met mij uithaalde toen hij me ten huwelijk vroeg. Hij was 50, ik 6 jaar ouder. 'Brus maar heen,' zei ik te-

gen hem, al moest ik er wel een beetje om lachen. En toen kwamen de gedichten, mijnheer Köhne, allemaal gericht aan 'mijn lieve Bella'. 'Zonder echtgenoot, bekken ik rond, is 't leven mij een dood', schreef hij. Dood had ik al genoeg gezien in mijn leven, maar een huwelijk had ik nog nooit meegemaakt. En ik kan u zeggen, het was mij een grote vreugde, al mocht het niet lang duren.

Maar daar bent u hier niet voor, u bent hier vanwege de dwarsliggende regenten van Hofje De Bakenesserkamer. En vanwege mijn broer Justus, die ooit één van hen was. Op zijn sterfbed vroeg hij me, zoals u weet, om met zijn nalatenschap iets te doen voor de armen binnen de remonstrantse gemeente. Tweeënhalf jaar geleden hebben we daar voor het eerst een testament over opgesteld, over zijn vermo-

gen en het mijne. Ik wilde het nalaten aan Haarlems oudste hofje: De Bakenesser Kamer, mits zij een remonstrant zouden benoemen als één van de twee regenten en zes weduwen of vrijsters van remonstrantse huize op zouden nemen. Toch niet te veel gevraagd, vind u wel mijnheer Köhne?

'Mevrouw van Leeuwarden, de remonstrantse gemeente is maar klein...'

'Zij vonden het duidelijk wél te veel gevraagd, ook toen ik een maand later voorstelde om dan een derde regent aan te stellen die van remonstrantse huize zou zijn.

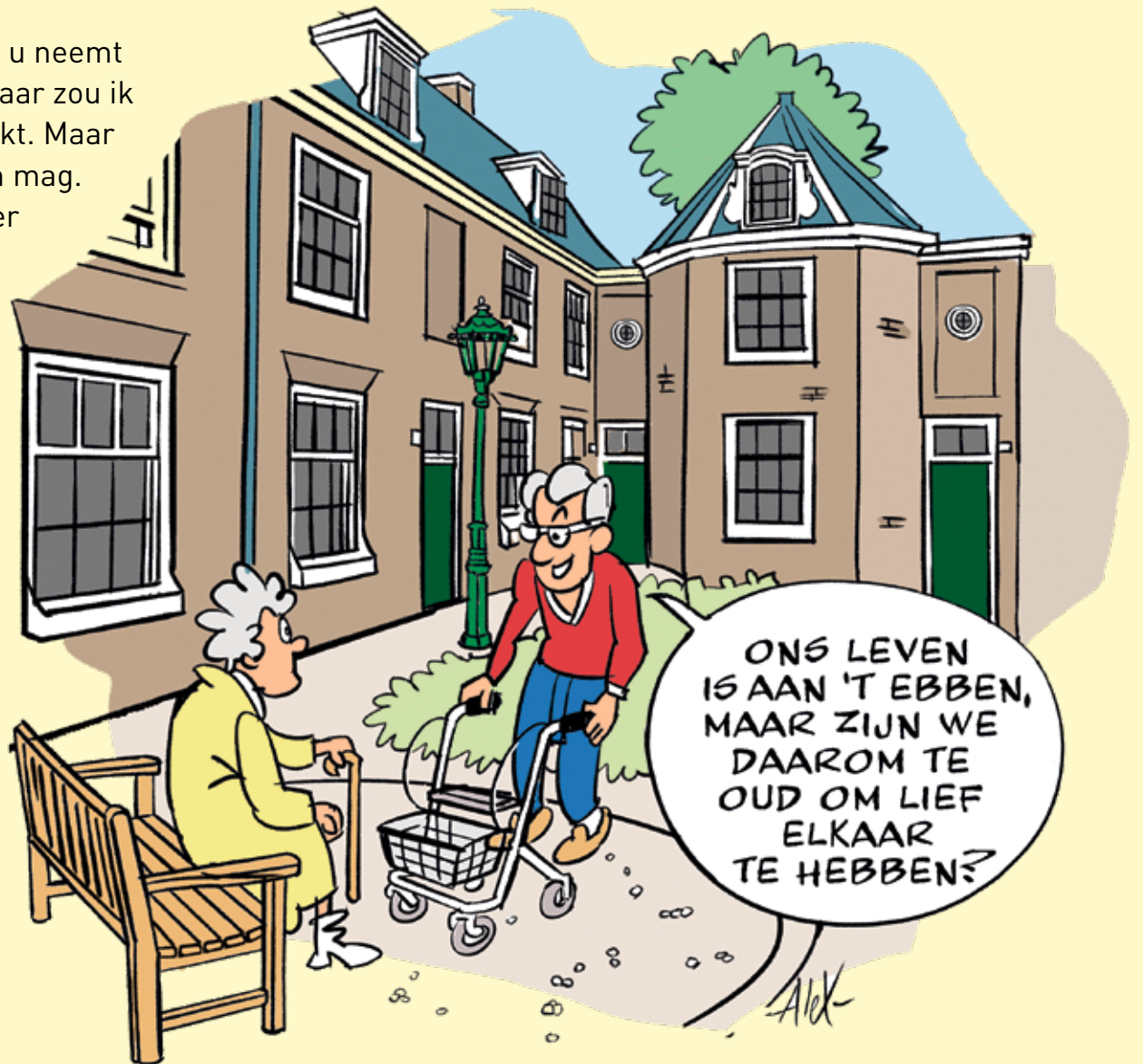
Daarom heb ik nu een ander voorstel. De vijftigduizend gulden zal worden besteed aan een éigen, remonstrants hofje, het hofje Justus en Isabella van Leeuwarden. Dit zal worden gebouwd

door Nicolaas Tijsterman op het terrein dat in zijn bezit is en waar vroeger het Ursulinnenklooster stond. De preuven en reglementen heb ik al laten noteren door de weduwe Van Woensel, die u bij zal staan bij de uitvoering van het testament. Weet u zo voldoende, mijnheer Köhne?

Ik moet weer rusten. De laatste dagen denk ik vaak aan een dichtregel die mijn man me ooit schreef: 'Ons leven zij aan 't ebben, maar zijn we daarom te oud om lief elkaar te hebben?'

Als ik toen aan het ebben was, dan kom ik nu geheel droog te liggen. Maar ik zal mijn lieve Pieter snel weer zien als de heer mij de hemel gunt. Als dat niet teveel gevraagd is...'

Kim Bergshoeff

deWaterkoets
proeven & proosten op het water

HOFEJESTOCHT VANAF HET WATER

Vaar en wandel met een Gilde Stadsgids langs diverse Haarlemse Hofjes.
Het is ook mogelijk om het arrangement te combineren met een hofjespuzzeltocht.

Met uw eigen groep van 5 tot 50 personen. Comfortabel varen in open of geheel overdekte en verwarmde boten.
Zeer geschikt voor familiefeestjes of bedrijfsuitjes. Onze arrangementen zijn te combineren met diverse catering.

www.dewaterkoets.nl / info@dewaterkoets.nl / 023 - 525 98 22

Thuis in elk monument.

Met al uw vragen over verwarming, loodgieterswerk of dakbedekking kunt u bij de vakmensen van Goes Plooy terecht. Van de nok van de Bavo tot de kelders van een hofje; ze zijn thuis in elk monument! Bel ons op 023 52 61 503.

Goes Plooy **HAARLEM - ALKMAAR**
Duurzame totaalinstallateur www.goes-plooy.nl

Bijna vijftig jaar wonen in het Blokshofje

In de jaren zeventig had het Blokshofje in het Klein Heiligland wel iets weg van een commune, al had iedereen een baan en leidde z'n eigen leven. Eigenaar Laan verhuurde de in slechte staat verkerende huisjes aan jonge mensen. Een van die huurders, Elisabeth Lodewijk, betrok in 1971 twee huisjes en woont er nog steeds.

De Heiliglandenbuurt was toen niet zo populair als nu. Elisabeth: 'Op 62 woonde familie van mij die mij tipte dat in het hofje huisjes leeg stonden. Hoewel het niet zo'n gewilde plek was, waren er genoeg gegadigden. Ik was net gescheiden en dus alleen met mijn dochtertje van twee. Dat heeft misschien geholpen.'

Bouwval

Haar familie zei: Wat een bouwval, geen gas, water of licht. Hoe kan je hier wonen, dat wordt nooit wat. Maar dankzij veel hulp werd het uiteindelijk een fijn huisje. Elisabeth: 'Er was een kippenladdertje naar bo-

helpen klussen. Zelfs het meubilair hebben ze op maat gemaakt, want alles was scheef.'

Buurtje

'Het was een levendige straat. Er was handel in tweedehands auto's, mensen hingen uit het raam om gezellig te kletsen, naast ons op nr. 58 was een kruidenierswinkel, en natuurlijk café De Ark aan de overkant. Na cafébezoek werd 's nachts op straat soms flink ruzie gemaakt, maar hier achter hadden we daar weinig last van. Meneer Laan had met ons huurders de afspraak gemaakt: ik geef jullie een lage huur, maar je moet het huisje zelf opknappen. In die eer-

ven. Toen ik erop wilde klauteren, bleek het helemaal verpulverd. In de keuken was een diepe kolenkast die we eerst leeg moesten scheppen. Het aanrecht zat op kniehoogte en ik deelde het toilet met meneer Laan. Elk had een eigen ingang. Ik werkte toen als secretaresse op een Haarlems architectenbureau. De mensen daar zijn heel lief voor me geweest en hebben alles voor me gedaan. Ik zie ze nog gebogen over een tekening voor de badkamer van 1 bij 2 meter. Hoe ontwierp je die zo efficiënt mogelijk. De verbouwing duurde een half jaar en een aantal van hen kwam vaak 's avonds of op zaterdag

ste tien jaar was er een goede sfeer. We gaven wel eens feestjes, soms was het ook: we gaan wat aan de tuin doen en gingen daarna met elkaar aan de borrel. Het was gewoon gezellig en de poort stond de hele dag open.'

Kunstenaars

Elisabeth omschrijft eigenaar Laan als een man van het goede leven. Elisabeth: 'Hij schilderde graag bloemen en portretten en vroeg soms een buurvrouw om model te staan. Nee, niet naakt. Hij was geen kleeft man. Door zijn fotolithobedrijf, had hij

contact met veel kunstenaars uit de omgeving zoals Anton Pieck, Wim Steijn en Henri Boot. Bijvoorbeeld bracht hij Boot, van wie bekend is dat hij de natuur haar gang liet gaan en zichzelf dus ook niet zo goed verzorgde, een keer met zijn auto naar het ziekenhuis en had daarbij 'de ramen maar open gezet'. Soms nam hij een fles wijn mee en mijn dochter Eeva kreeg altijd een groot cadeau voor haar verjaardag. Dan zei hij wel eens tegen mij: 'Dit is toch een studentenok, je blijft hier natuurlijk niet. Zelf had hij een villa in Bloemendaal. Dan vind je dit al gauw klein.'

Andere tijden

Toen de huisbaas Laan eind jaren zeventig de huisjes verkocht, op zijn 'atelierhuis' na, veranderde de sfeer. Elisabeth: 'De poort

verloopt. Twee van de huizen worden verhuurd aan expats. Bij het afscheid wijst zij op de afgebladderde muren van de gang die nu uitkomt in het Klein Heiligland. 'Het hofje ziet er verwaarloosd uit, maar de eigenaar voelt er niet voor om het met elkaar een beetje op te knappen, ook niet provisorisch.'

Renovatie

In 1985 werd Elisabeth's zoon, David, geboren. Al die jaren dat ze haar kinderen grootbracht en werkte, stond het huisje op de derde plaats. Ze kon ermee vooruit totdat ze in 2005 door de keukenvloer zakte en planken moest neerleggen. Ook de elektra werd afgekeurd. Elisabeth: 'Verbouwen was voor mij een enorm project, ook om het financieel rond te krijgen.

> 1904, foto Berend Zweers

> 1971, Elisabeth Lodewijk

ging dicht. Daar heeft nog een boos bericht in het Haarlems Dagblad over gestaan. Een hofje was toch gemeenschappelijk bezit, daar moest men een kijkje kunnen nemen. Maar overdag was er vaak niemand. Iedereen werkte. Fietsen werden gestolen, er werd ingebroken en toeristen kwamen soms met de hele bus voor je raam staan. Het werden andere tijden. Die eerste jaren deden we het 'met z'n allen', nu is één bewoner - kadastraal - eigenaar van hof en poort en zijn we meer op onszelf. Er is veel

Dit is een rijksmonument en je moet aan allerlei eisen voldoen. Ik dacht: Hier maak ik het wat ruimer, daar wat kleiner. Maar nee, je moest kunnen blijven zien dat het oorspronkelijk twee huisjes zijn geweest. Het was een langdurige verbouwing met dakkapel, nieuwe vloeren, badkamer, keuken en centrale verwarming. Jaren had ik alleen een kacheltje en dacht dat ik dat wel erg zou missen. Maar ik ben nu dolblij met de centrale verwarming. Heel comfortabel.'

'Wie het eerst komt, het eerst draait'

Je was doen in een hofje is wel een dingetje. In een aantal hofjes is net als vroeger een collectieve wasgelegenheid, een wasmachine. In de 17de eeuw ging dat op de hand in een wastobbe, en later in een wasketel van geëmailleerd ijzer.

Natuurlijk ontstaat, als er in een hofje een wasmachine in gebruik is, er zo nu en dan een opstopping, zeker als iemand die ene wasmachine voor drie wassen heeft geclaimd. Tot afspraken hierover komen, blijft lastig. 'Wie het eerst komt, het eerst draait' is de regel. En ja, mochten de irritaties hoog oplopen, dan kun je altijd nog naar een wasserette, of zelf een wasmachine laten aansluiten.

18de eeuwse wasketel

Hoe modern was het dat bij de oplevering in 1733 van het Hofje van Staats, het washok een ingemetselde wasketel met daar-

onder stookgelegenheid had. Want het water moest wel warm zijn om de linnen kleding te wassen. Boven de wasketels hingen superdelux koperen pompkranen. Tijdens de grote renovatie tussen 1988 en 1991 is het washok bij het hoekhuis getrokken en maakt nu deel uit van de keuken. De antieke wasketel staat er als aandenken aan een tijd

dat huishouden nog een vak was. Pleister op de wonde voor de bewoner: de keuken is ruim en kijkt uit op een binnentuintje.

Beeldige Vijfhoek

Natuurlijk had het kersverse bruidspaar vooral oog voor elkaar en minder voor de kunst in de tot beeldentuin omgedoopte Provenierstuin. Half mei was daar drie dagen lang de veertiende Vijfhoek Kunstroute. Omdat 'dromen' het thema was, hingen overal in de wijk dromenvangers.

Waar is deze gevelsteen?

De steen gedenkt de in 1882 gesloopte 'kooren solders' ofwel graanpakhuizen. In plaats hiervan staat nu een bijzonder poortje met het wapen van Haarlem. De steen zelf is in 2003 op zijn huidige plek ingemetseld en onlangs gepolychromeerd door Myrthe Smith. Het antwoord hoeft maar één straatnaam te zijn, maar het zouden er ook twee kunnen zijn!

PRIJSVRAAG

Stuur uw reactie naar info@haarlemse-hofjeskrant.nl en maak kans op een waardebon van € 15.

Een pak aan goede inzendingen betreffende de gevelsteen van de linnenpakkerij. De familie Snep en later de familie Rookmaker had een textielbedrijf in de Franckestraat 27. De winnaar is Ans Keijzer.

Open MONUMENTENDAG

Tijdens het Open Monumentenweekende zijn diverse hofjes te bezichtigen. Op 14-9 speelt de Letterlievende Vereniging J.J. Cremer tussen 13 en 16 uur een aantal maal de klucht 'Inde soete suikerbol'. Erna treedt de Flowertown Jazzband o.l.v. regent-banjospeeler Wil van Schaik op. Op 15-9 verzorgen regenten in het Hofje van Heijthuisen rondleidingen. Heijthuisen is zaterdag gesloten!

Met KennemerZorg is het Zorgeloos genieten

Kennemerzorg is een kleinschalige particuliere thuiszorgorganisatie met een frisse kijk op de zorg.

Bent u op zoek naar kwalitatief hoogstaande thuiszorg? Dan kunt u dit met één telefoontje regelen. Wij komen graag bij u langs om al uw zorgwensen te bespreken.

Neemt u rustig de tijd om u te laten informeren naar de mogelijkheden die het best bij uw wensen passen.

Wij zijn te bereiken op telefoonnummer: 023 532 40 60 of 06 17 06 96 96.

Bezoek ook onze website: www.kennemerzorg.com

Om niets te vergeten!

Open: ma. t/m vr. van 9.00-18.00 uur
zaterdag van 10.00 - 17.00 uur
Gedempte Oude Gracht 108
Haarlem, Tel: 023 5315513
www.muyskantoor.nl

C. den Hollander b.v.
Onderhoudscombinatie
Haarlem (023) 5356812

SCHALKWIJKERSTRAAT 29 - 2033 JC - FAX: (023) 5352800

Nieuwenhuizen bv
BOUWBEDRIJF

- Verzorging aanvraag
- Nieuwbouw
- Verbouw
- Aanbouw
- Renovatiebouw
- Dakkapellen
- Badkamers
- Openhaarden

Lijnbaan 34 -36 - Heemskerk - Tel.0251-235 996
www.bouwbedrijfnieuwenhuizen.nl

Haarlemse Hofjeskrant **GRATIS meenemen!**

Haarlem: DekaMarkt Rijksweg 283, Rijksweg 40-42, Anthony Fokkerlaan, Eksterlaan, Meester Cornelisstraat, Schalkwijkstraat, Gedempte Oude Gracht, Amsterdamstraat, Prinses Beatrixplein, Oranjeboomstraat, Ramplaan en Floridaplein. VOMAR Da Vinciplein, Stephensonstraat en Paul Krugerkade. JUMBO Engelenburg. PLUS Rijksweg 283 en de Coop Stuyvesantplein. AH Floridaplein, Marsmanplein, Soendaplein, Drossestraat, Westergracht, Grote Houtstraat, Kruisstraat en Spoorwegstraat. VVV, Noord-Hollands Archief, Van der Pigge, Muys Kantoor & Cadeau, DEKATUIN. Bibliotheken Gasthuisstraat, Planetenlaan en Leonard Springerlaan. Heemstede: VOMAR Binnenweg, AH Blikersvaartweg, SPAR Te Winkelhof en PRIMERA De Pijp Raadhuisstraat, Bibliotheek Julianaplein. Bloemendaal: AH en Papyrus Bloemendaalseweg.

Reacties: info@haarlemse-hofjeskrant.nl
Website: www.haarlemse-hofjeskrant.nl

De Haarlemse Hofjeskrant wordt financieel gesteund door hofje Codde & Van Beresteyn, hofje Inden Groenen Tuyn en diverse fondsen.

Oplage: 7.500
Redactie: Willem Brand
Eindredactie: Paula Willems
Vormgeving: Kees Reniers

HHK 39 verschijnt in januari 2020